

gaar ud af Bondeslægternes Hænder. *) Vilde man skabe et fast og bredt Grundlag for de konservative Interesser i den frie Stat, maatte man paa samme Tid, som man indfører Testamentsfrihed og giver Dispositionsret over Eiendommen — som fordres af den frie Personlighedsret og betinger en god statsøkonomisk Udvikling med en fri Omsætning — styrke Slægtsfølelsen og muliggjøre Kontinuiteten i Slægtens Besiddelse ved at fastsætte en konservativ Arvegang ved Lov for Bøndergaarde i Tilfælde af, at Eieren dør uden at have gjort Testament. Det er den konservative Arvegang i de nord-slesvigiske Bøndergaarde, der fremfor noget Andet, der har skabt og vedligeholdt den dygtige konservative Bondestand. Men saadanne Lovbestemmelser kunner i det Hele taget med alfidigt Hensyn kun tages i Forbindelse med en gennemgribende Reform i Landbolovgivningen. Den partielle og vilkaarlige Fremskyndten af Fæstes Overgang til Selveiendom vil snarere fremkalde en fordærvelig Udtykning. Heller ikke vil det være uden sin meget store Betydning for Samfundets Fremtid og Bønderne selv, at Brugerne af Bøndergaarde komme i Besiddelse af Eiendomsretten til disse med den fulde Bevidsthed om, at de have betalt for Gaardene, hvad Ret og Billighed kan fordrø, samt at der er i Opgjørelsen taget et billigt og retfærdigt Hensyn til Godsetene.

En Hovedgrund til de mislykkede Forsøg paa at skabe en ordentlig Frihed i de Lande, der have været undergivne Enevoldskonger, ligger i den uforpærlige Udvidelse af Statsmyndighedens Begreb og Omraade, der er taget i Arv fra Enevoldstiden. A. S. Drested (Af mit Livs og min Tids Historie II Side 30—31) siger med Rette, at „den Tænkemaade, der ikke vil vide af nogen Retlighed at sige, hvorpaa man turde beraabe sig mod Statsmagten, eller som denne skulde være pligtig at agte, hvis det i Diebliffet kunde

komme den tilpas, at styde den tilfide, er grundig servil og absolutistisk. Den Tænkemaade maa oprøre Enhver, der har nogen Følelse for Ret og Frihed, noget Begreb om, hvad der udgjør Statens sande Stykke. Hvad enten den Magt, der ei behøver at bekymre sig om Ret, er hos en Eneherker eller hos en Samling af Mænd, der ere sendte af den Menneftemasse, der i de forskjellige Kredse, hvori Landet er delt, ere mødte som Bølgere, saa bliver Retten og derved al sand borgelig Frihed lige meget traadt under Fødder.“ Saamange Misligheder der end paa Statslivets forskjellige Omraader har været en Følge af Enevoldsmagtens Formynderystem, saa usundt og skadeligt dette System end har været for den hele Udvikling, saa vilde dog Følgerne af hint System blive ti Gange fordærveligere, hvis man vilde overføre Læren om Statsmagtens Almagt i vort nuværende og fremtidige Statsliv og give det Anvendelse i vor Samfundsudvikling. En og Anden kan maasse tænke, at der ikke i de foreliggende Forslag til Love er en tilstrækkelig Anledning til en Udtalelse som den foregaaende. Naar jeg ser hen til de Tendenser og Principer, som ere nedlagte i de omtalte Lovforslag, og som Indenrigsministerens Motiver indeholde, saa kan jeg imidlertid ikke erkjende, at de omhandlede Lovforslag ikke have anden eller større Betydning end den, deres enkelte Bestemmelser i og for sig umiddelbart kunne faa i det praktiske Liv. Ser man hen til, hvad et Princip praktisk taget er, saa maa man indrømme, at det er en begyndende Bevægelse i Villien, som angiver en vis Retning. Det er Retningen i Villiens Bevægelse, som giver denne Bevægelse dens Karakter, og som gjør, at man med Sikkerhed kan forudsige, hvad Følgerne ville blive. Hvis denne Villiesbevægelse fortsættes, da er jeg overtydet om, at den Villiesretning, som har faaet sit Udtryk i de to Lovforslag, maa føre til Fordærvelse, og derfor er det min Pligt som Medlem af Landsthinget — ikke mindst da Landsthinget af mig har krævet et Skjøn over de foreliggende Lovforslag ved at sætte mig ind i Udvalget — saa nødvendigt jeg end vil, at forsøge paa at advare imod de Afveie, hvorpaa man synes at

*) Som en belærende Kuriositet skal jeg bemærke, at jeg af et af det saakaldte Marisministeriums Medlemmer fik til Betænkning et Fæsteforslagningsforslag, hvis § 1 lød omtrent saaledes: „Deretter skal enhver Bruger af Bønderjord tillige være Eier.“